

Поняття булінгу (цькування), його види, ознаки, типові риси та особливості поведінки сторін-учасників булінгу

1. Поняття булінгу (цькування):

Згідно з статтею 173⁴ Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)"

булінг – це діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Але, слід пам'ятати, що не кожен конфлікт є булінгом, тому педагогічним працівникам треба **навчитись чітко відрізняти ці поняття**. Розуміти те, що цькування – це тривалі, повторювані дії, а одинична сутичка між учасниками таким не може вважатися.

2. Типовими ознаками булінгу (цькування) є:

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу),
- спостерігачі;
- наслідки у вигляді психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх,
- тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або
- спричинення соціальної ізоляції потерпілого»;
- крім того, ключовою ознакою саме булінгу є бажання завдати шкоди,
- принизити жертву.

Мотивацією до булінгу дуже часто стають заздрість, жага помсти, боротьба за лідерство в колективі, потреба нейтралізації суперника, зіткнення різних цінностей, поглядів на життя, субкультур, агресивність, наявність психічних і фізичних вад у жертви, бажання принизити, самоствердитися. Дуже часто булерами стають діти, які потерпають від жорстокого поводження з ними в родині, з боку дорослих.

3. Виділяють такі види булінгу:

- фізичний (штовхання, підніжки, зачіпання, бійки, стусани, ляпаси, нанесення тілесних пошкоджень);

- психологічний (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, міміка обличчя, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж);
- економічний (крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей);
- сексуальний (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, фільмування у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти);
- кібербулінг (приниження за допомогою мобільних телефонів, Інтернету, інших електронних пристроїв).

4. Типові риси учнів, які є сторонами булінгу:

Норвезький психолог Дан Ольвеус у своїй книзі "Булінг в школі: що ми знаємо і що ми можемо зробити?" дуже чітко визначає типові риси учнів, які є сторонами булінгу.

Типові риси булерів:

- вони відчувають сильну потребу панувати, підпорядковувати собі інших, задля задоволення власних потреб і цілей;
- вони є дуже імпульсивними;
- часто зухвалі та агресивні навіть з дорослими;
- не виявляють співчуття до своїх жертв;
- якщо це хлопці, вони зазвичай фізично сильніше всіх в групі.

Типові риси жертв булінгу:

- вони вразливі, полохливі, замкнуті;
- вони часто тривожні, невпевнені в собі, мають низьку самооцінку;
- схильні до депресії, частіше за ровесників думають про самогубство;
- не мають друзів серед однолітків, частіше спілкуються з дорослими, або з молодшими за віком;

Діти, що стали жертвами булінгу проявляють наступні особливості поведінки:

- прикидаються хворими, щоб уникнути походу до школи;
- бояться самотійно йти до школи та зі школи, просять їх проводити, спізнюються на уроки;

- в них порушується сон, апетит, спостерігається нервовий тик, вони відлюдькуваті та скритні;
- в них виявляють рвані, пошкоджені речі та одяг;
- часто просять дати грошей, або навіть починають красти;
- вони втрачають інтерес до навчання та улюблених занять;
- мають постійні садна, синці та інші травми;
- не бажають йти на контакт, мовчазні;
- як прояв крайнього ступеню: можуть здійснити суїцид.

У **спостерігачів** автор відзначає відчуття провини та власного безсилля.

5. Чинники, які впливають на агресивні та жорстокі прояви поведінки в учнівської молоді:

- негативний вплив ЗМІ на молодь;
- поширення культу насильства на телебаченні, в соціальних мережах, суспільстві;
- низький рівень виховання, байдужість з боку батьків;
- низький рівень правової культури та грамотності населення;
- комп'ютерні ігри, що пропагують насильство.